

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУ "СТРАХ" В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Подлесний Р.

(Горлівський інститут іноземних мов

ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет")

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Пожидаєва Н. П.

Сучасна лінгвістика розглядає одиниці мови не лише як компоненти замкнутої системи, але й як засоби обміну накопиченим досвідом. Лінгвістика активно вивчає структури, які використовуються носіями мови для сприйняття, зберігання та інтерпретації вербальної та невербальної інформації. Обробка та структурування знання у формах мови відбувається на основі оперування фундаментальними категоріями мислення. Репрезентація ментальних механізмів опанування мови і принципів структурування ментальних форм існування знань є основним змістом дослідження когнітивної лінгвістики. У коло її центральних завдань входить вивчення шляхів і способів вербалізації структур знань, що можуть формуватися людиною у вигляді авторських концептів.

Когнітивна парадигма сучасної лінгвістики, розроблена вітчизняними та зарубіжними вченими (О. С. Кубрякова, С. А. Жаботинська, О. А. Селіванова, Р. Ленекер, Ч. Філмор, Дж. Лакоф, Т. А. ван Дейк та ін.), ставить за мету виявлення ментальних структур, що існують у свідомості носіїв мови та представлені відповідними мовними знаками. Визначення структур ментального простору (фрейм, схема, сценарій та ін.), що стоять за лексичною одиницею, дають змогу досліджувати не лише окремі мовні одиниці, а й цілісні поняттєві структури та концептуальні системи.

Усі знання, які людина накопичує про світ, утворюють її концептосферу, яка включається у велике абстрактне ментальне утворення – картину світу. Досвід багатьох поколінь представників певної культурної спільноти передається нащадкам через мовні конструкти та їх ментальні еквіваленти, за допомогою яких людина протягом всього часу свого існування здійснює безкінечний процес пізнання навколишнього світу.

Концепт народжується як образ, але він здатний, пересуваючись по сходам абстракції, трансформуватись з чуттєвого образу у мисленнєвий. Образ холоду, наприклад, лежить в основі концепту "страх", з чим і пов'язане виникнення таких фразеологізмів як

"тремтіти від страху", "зуб на зуб не попадає", "кров холоне", "мороз поза шкірою" тощо.

Концепт складається з ознак суб'єктивного та об'єктивного світу, що розрізняються за ступенем абстрактності, а також верств усіх попередніх епох, що збагатили його семантику. Окрім змістової складової, концепт включає також загальнолюдський, національно-культурний, соціальний, груповий, індивідуально-особистісний компоненти. В більш широкому розумінні концепт можна уявити у вигляді поля, в центрі якого знаходиться основне поняття, ядро концепту, а на периферії – усе, що додано культурою, традиціями та власним досвідом.

В політичній сфері поняття страху розглядається з позиції громадянина як відносно пасивного учасника політичних відносин та з позиції держави і уповноважених владних структур, які виступають в якості активних політичних механізмів.

У статті А. А. Романова та О. В. Новосолової розглядаються комунікативні конструкти, що відображають відносини між політиками та виборцями. Вони являють собою особливий тип відносин, що складається з двох антонімічних станів – комфорту та дискомфорту, – між якими знаходиться стан афіційованого емоційного стану, тобто нейтральна позиція. Як зазначають автори, в період передвиборчої кампанії політики намагаються за рахунок голосних обіцянок та пригадування усіх бід та незгод, що трапились або ще можуть трапитись за поточної влади, вплинути на емоційний стан виборця так, що увести його у стан дискомфорту, для виходу з якого людині потрібно буде виконати свою священну місію – проголосувати за дану політичну силу [5, 355].

В Оксфордському словнику-тезаурусі для лексеми «страх» наведено такий перелік синонімів: *terror, fright, fearfulness, horror, alarm, panic, agitation, trepidation, dread, consternation, dismay, distress; anxiety, worry, angst, unease, uneasiness, awe, apprehension, apprehensiveness, nervousness, nerves, perturbation, foreboding; the creeps, the shivers, the willies, the heebie-jeebies, jitteriness, twitchiness, butterflies (in the stomach); suspicion; 2) phobia, aversion, antipathy, bugbear, nightmare, neurosis; hang-up; 3) likelihood, likeliness, prospect, possibility, chance, probability; risk, danger* [6].

Однак семантика поняття страху реалізується не лише в одиницях рівня слова та словосполучення – актуалізація сем, що формують концепт страху, відбувається і в структурі мовленнєвого

акту фразового рівня, і в тексті зв'язного висловлювання, і в семантиці дискурсу як найвищої структури в ієрархії одиниць комунікації.

Розглянемо уривок з листування президентів двох країн, що ненавмисно розпочали військові дії одна проти одної та прагнуть владнати ситуацію (за романом Т. Кленсі "Ціна страху" [7, 941]):

PLEASE UNDERSTAND THE POSITION WE ARE IN. THE WEAPON WHICH DESTROYED DENVER WAS OF SUCH A SIZE AND TYPE AS TO MAKE IT VERY UNLIKELY THAT THIS CRIME WAS COMMITTED BY TERRORISTS, YET WE HAVE TAKEN NO ACTION WHATEVER TO RETALIATE AGAINST ANYONE. WERE YOUR COUNTRY ATTACKED, YOU TOO WOULD ALERT YOUR STRATEGIC FORCES. WE HAVE SIMILARLY ALERTED OURS, ALONG WITH OUR CONVENTIONAL FORCES. FOR TECHNICAL REASONS IT WAS NECESSARY TO INITIATE A GLOBAL ALERT INSTEAD OF A MORE SELECTIVE ONE. BUT AT NO TIME HAVE I ISSUED ANY INSTRUCTIONS TO COMMENCE **OFFENSIVE** OPERATIONS.

На рівні фрази або речення, яке треба розуміти як висловлювання, що передає закінчену думку, розуміння поняття розширюється – тепер ми розуміємо страх адресанта як відчуття потреби захисту, що виникає під впливом агресивних дій з боку іншої сторони – адресата. На рівні дискурсу висвітлюється повна картина поняттєвої структури: тепер ми розуміємо, що страх в даному випадку спровокований військовими діями збройних сил обох сторін, які через непорозуміння вступили у конфлікт та намагаються знайти шляхи виходу з нього.

У сучасному світі, коли значна частина цивілізованого світу живе в умовах миру, а міжнародна спільнота докладає значних зусиль для владнання усіх міжрегіональних конфліктів, все ж відчувається, що політичний страх залишається присутнім. Тому в цілях встановлення взаєморозуміння між політичним суб'єктами на всіх рівнях вивчення питання про репрезентацію концепту "страх" та суміжних концептів у свідомості мовної особистості набуває надзвичайної актуальності в світлі сучасних процесів глобалізації.

1. Болдырев Н. Н. Когнитивная семантика: Курс лекций по английской филологии / Н. Н. Болдырев – Тамбов : ТГУ, 2000. – 123 с.

2. Дейк Ван Т А. Язык. Познание. Коммуникация: Пер. с англ. / Т. А. Ван Дейк ; сост. В. В. Петрова; под ред. В. И. Герасимова; вступ. ст. Ю. Н. Караулова и В. В. Петрова. — М. : Прогресс, 1989. — 312 с.
3. Жаботинская С. А. Лексическое значение : принципы построения концептуальной сети. / С. А. Жаботинская // Slovo z perspektywy jezykoznawcy s tłumacza. — Gdansk, 2005. — P. 53–62.
4. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика : учеб. пособие / В. А. Маслова. — Минск : ТетраСистемс, 2008. — 272 с.
5. Романов А. А., Новоселова О. В. Политическая угроза как коммуникативный конструкт/ А. А. Романов, О. В. Новоселова // Функциональная лингвистика: сб. науч. работ/ Крымский респ. Институт последипломного пед. образ.; науч. ред. А. Н. Рудяков. — Симферополь, 2013. - №5. — С. 355-357.
6. Concise Oxford American Thesaurus. — New York: Oxford University Press, 2006. — 996 p.
7. T. Clancy. The Sum of All Fears. — London: Harper Collins Publishers, 1991. — 1030 p.

Перекладацькі інновації: матеріали IV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 13–14 березня 2014 р. / редкол.: С. О. Швачко, І. К. Кобякова, О. О. Жулавська та ін. — Суми : Сумський державний університет, 2014. — 172 с.